

บทที่ 4

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจาคูโบว์สกี ที่มีต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของหัวหน้างาน ซึ่งมีสมมติฐาน ดังนี้

1. หัวหน้างานที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของ เลนจ์ และจาคูโบว์สกี จะมีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน สูงกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึก

2. หัวหน้างานที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของ เลนจ์ และจาคูโบว์สกี จะมีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน ต่ำกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และต่ำกว่าก่อนเข้ารับการฝึก

3. หัวหน้างานที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของ เลนจ์ และจาคูโบว์สกี จะมีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน สูงกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึก

จากตารางที่ 5 ก่อนการทดลอง ผลการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยจากแบบประเมินพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (Expressed Inclusion) ด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน (Wanted Inclusion) ด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (Wanted Control) ด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน (Wanted Control) ด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น (Expressed Affection) และด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน (Wanted Affection) ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานทั้ง 2 กลุ่ม (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) ก่อนได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจาคูโบว์สกี มีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้ง 6 ด้านดังกล่าว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

หลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) จากตารางที่ 5 และตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน และความแตกต่างระหว่างคะแนนจากแบบประเมินพฤติกรรมการสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนี้คือ

1. ด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (Expressed Inclusion) และด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน (Wanted Inclusion) สูงกว่ากลุ่มควบคุมและสูงกว่าครั้งก่อน เข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจาคูโบว์สกี มีพฤติกรรมการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน สูงกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และสูงกว่าครั้งก่อน เข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1

ผลการวิจัยด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wetzel (1978 : 5372-A) ซึ่งได้ศึกษาผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของผู้บริหาร โดยใช้รูปแบบการฝึกตามแนวของเลนจ์ และจาคูโบว์สกี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสมาชิกที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม มีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมมากขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้นทั้งในชีวิตครอบครัว คู่รัก และเพื่อน ตลอดจนผู้บังคับบัญชา ช่วยให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี กล้าประสานสายตากับผู้อื่น สามารถเป็นผู้เริ่มต้นการสนทนากับผู้อื่นได้ และยังมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองอีกด้วย

Schutz (1958 : 21-22, 25) ได้กล่าวถึงความต้องการและพฤติกรรมของบุคคลด้านการมีส่วนร่วมว่า เป็นความต้องการที่จะสร้างและคงไว้ซึ่งความพึงพอใจต่อบุคคลอื่นโดยคำนึงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กัน ความต้องการมีส่วนร่วมเป็นความต้องการที่จะมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนสำคัญ และมีคุณค่า ส่วนพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความพึงพอใจของความต้องการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการมีส่วนร่วมนี้โดยทั่วไปหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความต้องการในการเข้าร่วมซึ่งแสดงให้เห็นได้จากความต้องการที่จะให้ได้รับการใส่ใจ การกระตุ้นให้ได้รับการใส่ใจและสนใจ อีกทั้งมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความเป็นเจ้าของและการกระทำการต่าง ๆ ร่วมกันด้วย นอกจากนี้ Schutz ยังได้สรุปถึงพฤติกรรมการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการมีส่วนร่วมว่า พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนั้น บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะที่สัมพันธ์กันหรือเหมือนกัน กล่าวคือคนที่ชอบเข้าร่วมกิจกรรมกับคนอื่น ๆ ก็ชอบที่จะให้คนอื่นชักชวนตนเข้าร่วมในกิจกรรมของเขาด้วย

Lange and Jakubowski (1976 : 242) กล่าวว่า การฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมก่อให้เกิดทักษะซึ่งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเรื่องการเป็นผู้นำการประชุม การกล้าเผชิญหน้ากับผู้ร่วมงานเกี่ยวกับปัญหาและการติชมต่าง ๆ ทั้งยังสามารถติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในฐานะตัวแทนของบริษัทได้เป็นอย่างดี ซึ่งคล้ายกับที่ Langrish (1986 : 72) กล่าวไว้ว่า การฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความรู้สึกที่ดีและยอมรับตนเอง รวมทั้งการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม เนื่องการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ในการเข้ากลุ่มการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม ผู้รับการฝึกซึ่งได้รับการฝึกในเรื่องการแนะนำตัว การฝึกภาษาท่าทาง การให้และรับคำชมเชย ตลอดจนการฝึกทักษะต่าง ๆ ของการสนทนาในสังคม ได้รายงานว่าตนเองมีความมั่นใจและรู้แนวทางในการแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมยิ่งขึ้นซึ่งช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นเป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้หลังจากผู้รับการฝึกได้นำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้วได้รายงานว่าสามารถแนะนำตนเองและทักทายกับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งได้รับการทักทายตอบสนองจากบุคคลอื่น ๆ ในแบบเดียวกัน เกิดความรู้สึกของความเป็นมิตรสนิทสนมกันมากขึ้น สำหรับ ทักษะการให้และรับคำชมเชยกับบุคคลอื่นนั้นช่วยให้ตนเองทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดียิ่งขึ้น เนื่องร่วมงานและลูกน้องเกิดกำลังใจในการทำงาน ก่อให้เกิดบรรยากาศของการทำงานแบบเป็นกันเองและความขัดแย้งในการทำงานลดลง นอกจากนี้ทักษะต่าง ๆ ของการสนทนาในสังคมยังช่วยให้ตนเองสนทนากับบุคคลอื่น ๆ ได้ดีและทำให้บุคคลอื่นอยากสนทนากับตน ตลอดจนได้รับความร่วมมือในการทำงานจากบุคคลอื่นดีขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวนี้จึงกล่าวได้ว่า ผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมตามแนวของเลนจ์ และจาคูโบวส์กี มีผลให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากผลการวิจัยนี้ในข้อ 1. ดังกล่าว

2. ด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (Expressed Control) ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม และไม่แตกต่างจากก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจาคูโบวส์กี มีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น ไม่แตกต่างจากหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และไม่แตกต่างจากครั้งก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนั้น (Wanted Control) ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม และต่ำกว่าครั้งก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานที่ได้รับการ

การฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจากคูโบว์สกี มีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน ต่ำกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และต่ำกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ

ด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนี้ Schutz (1958 : 22-23, 25) ได้กล่าวถึงความต้องการและพฤติกรรมของบุคคลด้านการควบคุมว่าเป็นความต้องการที่สร้างและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่พึงพอใจกับบุคคล โดยคำนึงถึงการควบคุม และอำนาจ ความต้องการของการควบคุมเป็นความต้องการของความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนมีอำนาจ และรับผิดชอบ ส่วนพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความพึงพอใจของความต้องการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุม โดยทั่วไปหมายถึงกระบวนการตัดสินใจระหว่างบุคคล ความต้องการของการควบคุมแสดงให้เห็นได้จากความปรารถนาแห่งอำนาจ อำนาจที่เกิดจากหน้าที่ และการควบคุมเหนือบุคคลอื่นหรือเหนืออนาคตของบุคคลอื่น อีกด้านหนึ่งนั้นเป็นความต้องการที่จะถูกควบคุมหรือถูกจำกัดความรับผิดชอบ การแสดงออกของการไม่ปฏิบัติตามเป็นตัวอย่างของการไม่เต็มใจที่จะถูกควบคุม ในขณะที่การเชื่อฟัง การยินยอม และการทำตามคำสั่ง แสดงให้เห็นระดับต่าง ๆ ของการยอมรับการควบคุมจากบุคคลอื่น นอกจากนี้ Schutz ยังได้สรุปถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมว่า พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนั้นบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะที่ไม่สัมพันธ์กันหรือไม่เหมือนกัน กล่าวคือ คนที่ชอบควบคุมคนอื่นอาจต้องการหรือไม่ต้องการให้คนอื่นควบคุมควบคุมตนเองก็ได้

Lange and Jakubowski (1976 : 8-10) กล่าวว่า การแสดงออกที่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับปกป้องสิทธิของตนเอง การนับถือตนเอง และการไม่คล้อยตาม ซึ่งหมายถึงการไม่ยอมจำนนอย่างง่าย ๆ ราวกับว่าคนอื่นถูกต้องหรือดีกว่า การยอมตามผู้อื่นและพยายามหลีกเลี่ยงการขัดแย้งในทุกเรื่อง เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่กล้าแสดงออก และการเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือกว่า การเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้อื่นเพื่อทำให้ผู้อื่นเป็นผู้อ่อนแอและลดความสามารถในการที่จะแสดงออก เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่ก้าวร้าว ซึ่ง Robbin (1989 : 24) กล่าวว่า พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกและพฤติกรรมก้าวร้าวที่มากเกินไป จะมีผลในทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมเป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งจะช่วยให้ผู้อื่นช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีประสิทธิภาพที่ดี

นอกจากนี้ในการเข้ากลุ่มการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม ผู้รับการฝึกซึ่งได้รับการฝึกในเรื่องการแยกแยะพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก พฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม และพฤติกรรมก้าวร้าว การบ่งบอกและยอมรับในสิทธิของบุคคล การวิเคราะห์ตนเองตามหลักการของเหตุผล

และอารมณ์ ตลอดจนการรู้จักการขอร้องและปฏิเสธการขอร้องที่ไร้เหตุผลนั้น ผู้รับการฝึกได้ รายงานว่า ตนเองกล้าแสดงออกมากขึ้น พฤติกรรมที่ตนเองเคยแสดงออกในแบบของความก้าวร้าวลดลง ความวิตกกังวลและความคิดเกี่ยวกับตนเองในแง่ร้ายลดลง ใช้เหตุผลในการพิจารณา พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งของตนเองและบุคคลอื่นมากยิ่งขึ้น กล้าแสดงสิทธิของตนเองและกล้าปฏิเสธ การขอร้องของบุคคลที่ไร้เหตุผลได้ และหลังจากที่ผู้รับการฝึกได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกไปใช้ใน ชีวิตประจำวันแล้ว ผู้รับการฝึกได้รายงานว่าจากการที่ตนเองได้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตามสิทธิของตนเองแล้วทำให้บุคคลอื่นเคารพในสิทธิของตนเองมากขึ้น การละเมิดสิทธิของตน จากบุคคลอื่นลดลง ก่อให้เกิดความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วย ตนเองมากขึ้น และมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในแง่ดี

จากเหตุผลดังกล่าวนี้จึงกล่าวได้ว่า ผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมตาม แนวของเลนจ์ และจาคูโบวส์ก็ มีผลทำให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่ ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนต่ำลง ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากผลการวิจัยนี้ในข้อ 2. แต่ในด้าน การควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่นนั้น ผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมดังกล่าว ไม่มีผลทำให้ พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่นต่ำลง ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เหตุผลสองประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง หัวหน้างานที่ได้รับการฝึกดังกล่าวมีพฤติกรรม การแสดงออกที่เหมาะสมและกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น ดังที่ Lange and Jakubowski (1976 : 7) ได้กล่าวว่า การแสดงออกที่เหมาะสมเป็นการแสดงออกถึงการป้องกันสิทธิของตน เป็นความสามารถที่จะติดต่อสื่อสารความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ และความต้องการต่างๆ ในลักษณะที่ตรงไปตรงมา จริงใจและเหมาะสมโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และ Bower and Bower (1976 : 7) กล่าวว่า การฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตน เอง ลดความรู้สึกอายลงและกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น ซึ่งทำให้บุคคลมีแนวทางที่จะปฏิบัติต่อผู้ที่ ชอบแสดงอิทธิพลเหนือเขา หรือ ปฏิบัติต่อเขาอย่างไม่ถูกต้อง และประการที่สอง เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้เป็นหัวหน้างาน จำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ในการควบคุม และความรับผิดชอบในงาน ซึ่งได้แสดงออกต่อลูกน้องและเพื่อนร่วมงานจึงอาจจะมีผลต่อค่าคะแนน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น ไม่ต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญลงตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ Schutz (1958 : 23) ยังได้กล่าวว่า ลักษณะเฉพาะของ พฤติกรรมการควบคุมนั้นปรับเปลี่ยนมาจากพฤติกรรม การมีอิทธิพล ภาวะความเป็นผู้นำ อำนาจ การบังคับ อำนาจหน้าที่ ความสำเร็จ สติปัญญาที่เหนือกว่า สัมฤทธิผลที่สูง และการไม่พึ่งพา อาศัยผู้อื่น

3. ด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น (Expressed Affection) และด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน (Wanted Affection) สูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานที่ได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจากคูโบวส์ก็ มีพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน สูงกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึกและสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3

ผลการวิจัยด้านการผูกพันนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gordon and Waldo (1984 : 73-77) ซึ่งได้ศึกษาผลของการแสดงออกที่เหมาะสมของคนใดคนหนึ่งในแต่ละคู่สมรสเกี่ยวกับการรับรู้ด้านความไว้วางใจและความสนิทสนมในความสัมพันธ์ของเขา ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองและคู่สมรส มีผลของระดับการรับรู้ด้านความไว้วางใจและความสนิทสนมในความสัมพันธ์ของเขาสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

ด้านการผูกพันทั้งที่แสดงออกต่อผู้อื่น และที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนี้ Schutz (1958 : 23-24, 25) ได้กล่าวถึงความต้องการ และพฤติกรรมของบุคคลด้านการผูกพันดังกล่าวว่า เป็นความต้องการที่จะสร้างและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่พึงพอใจต่อบุคคลอื่น โดยคำนึงถึงความรักและความผูกพัน ซึ่งความผูกพันจะหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน ความต้องการของความผูกพันเป็นความต้องการของความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นคนน่ารัก หรือน่าคบหาสมาคมด้วย และพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความพึงพอใจของความต้องการสัมพันธ์กับบุคคลอื่นด้านการผูกพัน โดยทั่วไปจะหมายถึงความใกล้ชิดกันทางอารมณ์ระหว่างบุคคล 2 คน พฤติกรรมการผูกพันในกลุ่มจะมีลักษณะที่เริ่มจากความสัมพันธ์ฉันท์มิตรและจะแตกต่างกันในระหว่างบุคคล ลักษณะเฉพาะของความผูกพันนั้นเป็นการก่อรูปขึ้นจากสถานการณ์ของความรัก ความใกล้ชิดกันทางอารมณ์และความสนิทสนมกัน นอกจากนี้ Schutz ยังได้สรุปพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการผูกพันว่า พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น และด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนนั้น บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะที่สัมพันธ์กันหรือเหมือนกัน กล่าวคือ คนที่แสดงความใกล้ชิดสนิทสนมกับคนอื่น ก็ชอบที่จะให้คนอื่นแสดงความใกล้ชิดสนิทสนมกับตนด้วยเช่นเดียวกัน

Lange and Jakubowski (1976 : 8) กล่าวว่าเป้าหมายของการแสดงออกที่เหมาะสม คือ การสื่อสารและการติดต่อกัน เป็นการให้และการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ซึ่ง Salter (quoted in Halloran 1983 : 352) กล่าวว่า การแสดงออกที่เหมาะสมไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกในการรักษาสีทิวของตนเองเท่านั้น ยังหมายถึงการแสดงออกซึ่งความ

เป็นมิตร ความรู้สึกรักและเมตตาอีกด้วย คล้ายคลึงกับที่ Wolpe (1968, quoted in Foder 1980 : 502) ได้กล่าวว่า การแสดงออกที่เหมาะสม หมายถึง การไม่มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวมากหรือน้อยเกินไปแต่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงความ เป็นมิตร มีเมตตา และมีความรู้สึกต่าง ๆ ที่ไม่กังวลใจ

นอกจากนี้ในการเข้ากลุ่มการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมทั้ง 7 ครั้งตามการวิจัยนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ากลุ่มมีการแสดงออกที่เหมาะสมต่อกัน และช่วยเหลือกันในการฝึกซ้อมพฤติกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกันมีบรรยากาศของความเป็นมิตร สนิทสนมและใกล้ชิดกันมากกว่าการเข้ากลุ่มการฝึกครั้งแรก ๆ ทั้งนี้ผู้รับการฝึกได้รายงานว่าตนเองมีความมั่นใจในการแสดงออกอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น ความวิตกกังวลและความก้าวร้าวของตนเองลดลงได้มาก ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้รับการฝึกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเป็นไปในทางดี และหลังจากที่ผู้รับการฝึกได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ผู้รับการฝึกได้รายงานว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น ๆ เป็นไปในทางดีขึ้น ตนเองกล้าพบปะกับบุคคลอื่น ๆ และสามารถสนทนาหรือทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดียิ่งขึ้น สามารถสร้างความรู้สึกของความเป็นมิตรและสนิทสนมกับบุคคลอื่น ๆ ได้ดี รวมทั้งได้รับความใกล้ชิดและความเป็นมิตรจากบุคคลอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

จากเหตุผลดังกล่าวนี้จึงกล่าวได้ว่า ผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมตามแนวของเลนจ์ และจากคูโบว์สกี มีผลทำให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่นและด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากผลการวิจัยนี้ในข้อ 3. ดังกล่าว

ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า การฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจากคูโบว์สกี มีผลทำให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน 3) ด้านการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น และ 4) ด้านการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน และยังมีผลทำให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญ 1 ด้าน คือ ด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน แต่ไม่มีผลทำให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การอภิปรายผลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมที่ได้จากการฝึกการ
แสดงออกที่เหมาะสมตามแนวของเลนจ์ และจาคุโบว์สกี มีดังนี้

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แสดงให้เห็นว่า
ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม
ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานทั้ง 2
กลุ่ม (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) ก่อนได้รับการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนว
ของเลนจ์ และจาคุโบว์สกี มีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนและค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนใน
ตารางที่ 7 จากแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม สูงกว่ากลุ่มควบคุม และ
สูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหัวหน้างานที่ได้รับการ
ฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมแบบกลุ่มตามแนวของเลนจ์ และจาคุโบว์สกี มีพฤติกรรมกรรมการแสดง
ออกที่เหมาะสมสูงกว่าหัวหน้างานที่ไม่ได้รับการฝึก และสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Workman (1982 : 696A) ซึ่งได้
ศึกษาผลของการแสดงออกที่เหมาะสม ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง แหล่งควบคุม (Locus
of Control) ความวิตกกังวล และการแสดงออกที่เหมาะสม ผลจากการศึกษาแสดงว่ากลุ่ม
ทดลองมีการแสดงออกที่เหมาะสม มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและมีอัตลัษิตเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่ม
ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Perkins and Kemmerling (1983
: 61-66) ซึ่งได้ศึกษาผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมซึ่งนำโดยผู้ช่วยผู้นำการฝึก ที่มีต่อ
ระดับของการแสดงออกที่เหมาะสม และสัจการแห่งตน (Self-actualization) ผลการ
ศึกษาแสดงว่า ผู้เข้ารับการฝึกมีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม และพฤติกรรมสัจการแห่งตน
เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ Lange and Jakubowski (1976 : xxi) กล่าวว่า การฝึกการแสดงออกที่
เหมาะสมทำให้บุคคลรู้จักปรับเปลี่ยนผลของความโกรธ ความรู้สึกผิด หรือความวิตกกังวลที่มาก
เกินไป และเพิ่มความสามารถในการแสดงออกที่เหมาะสมของตนเองอีกด้วย นอกจากนี้
การเข้ากลุ่มการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมทั้ง 7 ครั้งดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้รับการฝึกได้
รายงานว่าตนเองกล้าแสดงออกมากขึ้น มีความมั่นใจในการแสดงออก และแสดงออกได้อย่าง
เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวนี้จึงสรุปได้ว่า ผลของการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสมตามแนว
ของเลนจ์ และจาคุโบว์สกี มีผลทำให้พฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมสูงขึ้น